

УДК 336.14:364.35

JEL H51, H53, H61, C51

DOI <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2026-13-4>**Булавинець О.В.**кандидат економічних наук,
докторант кафедри фінансів ім. С.І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-8695-5644>

МОДЕЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ БЮДЖЕТНИХ ВИДАТКІВ У КОНТЕКСТІ КАТЕГОРІАЛЬНИХ І АДРЕСНИХ СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФЕРТІВ

У статті досліджено фінансову ефективність бюджетних видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення в Україні у контексті поєднання категоріального та адресного підходів до надання соціальних трансфертів в сучасних умовах. За результатами дослідження встановлено, що категоріальні соціальні трансферти відіграють визначальну роль у формуванні загального обсягу соціальних видатків та характеризуються високим рівнем узгодженості із ними. Водночас адресні трансферти демонструють обмежену інтегрованість у систему бюджетного фінансування, що свідчить про наявність структурних диспропорцій у розподілі фінансових ресурсів. Виявлено невідповідність між теоретично обґрунтованою ефективністю забезпечення адресних трансфертів та фактичною домінантою категоріальних трансфертів. Запропоновано напрями підвищення фінансової ефективності бюджетних видатків у контексті соціальних трансфертів.

Ключові слова: публічні фінанси, бюджетна політика, соціальні видатки, адресні та категоріальні трансферти, фінансова ефективність, економіко-математичне моделювання, сталий розвиток.

Постановка проблеми. В умовах трансформації системи публічних фінансів України, посилення соціально-економічних викликів та обмеженості бюджетних ресурсів особливої актуальності набуває проблема підвищення фінансової ефективності бюджетних видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення. Зростання обсягів соціальних трансфертів, зумовлене демографічними змінами, наслідками воєнних дій та необхідністю підтримки вразливих категорій населення, що актуалізує питання оптимізації їх структури та підвищення результативності використання бюджетних коштів.

Система соціальних трансфертів у країнах Європейського Союзу ґрунтується на інституційно-організаційному забезпеченні симбіозу категоріального та адресного підходів, що передбачає чітке розмежування функцій, механізмів фінансування та інструментів оцінювання їх ефективності. При цьому в сучасних умовах домінуючого значення набуває адресний підхід як більш ефективний інструмент цільового спрямування бюджетних ресурсів та зниження ризиків їх нерационального розпорошення. Водночас в Україні зазначені підходи реалізуються переважно фрагментарно та без належного методичного узгодження, що ускладнює формування цілісної моделі управління соціальними видатками та знижує прозорість оцінювання їх результативності.

За таких умов взаємодія підходів фінансового забезпечення категоріальних і адресних соціальних трансфертів не завжди має системний характер, а їх вплив на загальні обсяги бюджетних видатків залишається недостатньо формалізованим, попри зростання ролі адресного підходу як більш ефективного інструменту цільового спрямування фінансових ресурсів, що обумовлює необхідність поглиблення аналітичного інструментарію їх оцінювання в контексті забезпечення сталості соціально-економічного розвитку України в умовах сучасних геополітичних викликів.

У зв'язку з цим моделювання фінансової ефективності бюджетних видатків у контексті категоріальних і адресних соціальних трансфертів є надзвичайно актуальним, оскільки дозволяє обґрунтувати напрями підвищення результативності бюджетної політики у сфері соціальних видатків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика фінансової ефективності соціальних трансфертів та їх ролі у системі публічних фінансів є предметом активних наукових публікацій як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Серед українських дослідників варто відзначити дослідження І. Чугунова [5], який розглядає бюджетну політику як ключовий інструмент забезпечення резильєнтності державних фінансів, а також В. Булавинець [10], яка акцентує увагу на інституційних аспектах фінансового забезпечення соціальних

трансфертів і підходах до оцінювання ефективності бюджетних видатків соціального призначення. Вагомий внесок у дослідження теоретико-методичних засад аналізу соціальної політики зроблено Е. Лібановою [4], яка розкриває методологічні підходи до оцінювання бідності та обґрунтовує необхідність підвищення адресності соціальної підтримки.

Значний інтерес становить дослідження П. Керімова та Ю. Шаповал [1], які аналізують взаємозв'язок соціальних трансфертів із нерівністю доходів та зайнятістю. Серед зарубіжних авторів варто відзначити роботу Ф. Басталї та співавторів [3], де узагальнюються результати впливу грошових трансфертів на соціально-економічні показники. Сучасні емпіричні дослідження, зокрема Т. Кроста та співавторів [13], підтверджують ефективність соціальних трансфертів на основі метааналізу рандомізованих експериментів, що свідчить про їх значний потенціал як інструменту зниження бідності та підвищення добробуту населення.

Питання оцінювання ефективності бюджетних програм та використання економіко-математичних методів у сфері публічних фінансів висвітлено у праці Дж. Вулдріджа [8]. Водночас Л. Ваолевська та І. Мишак [11] розглядають принципи ефективності та результативності бюджетної системи у контексті міжнародних стандартів. Окрему увагу приділено питанням фінансової інклюзії та доступності фінансових послуг у роботах О. Десятнюк, А. Крисоватого, О. Пташченко та О. Кириленко [12], що розширює розуміння соціальних трансфертів як інструменту формування людського капіталу.

Інформаційно-аналітична база дослідження соціальних трансфертів формується на основі офіційних джерел, зокрема даних державного вебпорталу «Open Budget» [7], аналітичних матеріалів Міністерства фінансів України [9], а також міжнародних ресурсів, таких як Світовий банк [14], що забезпечує достовірність і репрезентативність емпіричних результатів.

Незважаючи на наявність значної кількості наукових досліджень у сфері бюджетної політики та соціального захисту, питання комплексного економіко-математичного моделювання фінансової ефективності бюджетних видатків у розрізі категоріальних і адресних соціальних трансфертів залишаються недостатньо розкритими. Зокрема, мало дослідженими є підходи виявлення структурних диспропорцій між зазначеними видами трансфертів та оцінювання їх впливу на формування і стійкість публічних фінансів. Важливу увагу

необхідно приділяти обґрунтуванню пріоритетності адресного підходу як більш ефективного інструменту цільового спрямування бюджетних ресурсів. Це зумовлює необхідність поглиблення наукових підходів до аналізу зазначеної проблематики та розвитку інструментарію моделювання, спрямованого на підвищення обґрунтованості управлінських рішень у сфері бюджетної політики як детермінанти публічних фінансів.

Постановка завдання. Метою статті є поглиблення теоретико-методичних засад та здійснення економіко-математичного моделювання фінансової ефективності бюджетних видатків у контексті категоріальних і адресних соціальних трансфертів, що передбачає оцінювання їх впливу на динаміку видатків, виявлення структурних диспропорцій у розподілі фінансових ресурсів і обґрунтування напрямів підвищення результативності сучасної бюджетної політики у сфері соціальних видатків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретичні засади функціонування системи соціальних трансфертів свідчать про наявність двох базових підходів до їх формування – категоріального та адресного, кожен із яких має відмінні принципи призначення, інструменти реалізації та вплив на параметри бюджетних видатків. Категоріальні трансферти, що ґрунтуються на належності отримувачів до визначених соціально-демографічних груп, забезпечують реалізацію державних соціальних гарантій, однак характеризуються обмеженою гнучкістю та підвищеним ризиком розпорошення фінансових ресурсів. Натомість адресні трансферти орієнтовані на конкретні потреби домогосподарств і передбачають більш високий рівень таргетування, що підвищує їх потенційну фінансову ефективність [1].

У сучасних наукових дослідженнях домінує підхід, згідно з яким ефективність системи соціальної підтримки визначається рівнем її адресності та здатністю забезпечувати відповідність між обсягами бюджетних ресурсів і фактичними потребами отримувачів [2]. У цьому контексті посилення адресності соціальних трансфертів розглядається як ключовий напрям підвищення результативності бюджетних видатків, зокрема через удосконалення механізмів верифікації доходів, звуження кола отримувачів та оптимізацію структури соціальних програм [3].

Водночас в Україні історично переважав категоріальний підхід до призначення соціальних виплат, що було зумовлено інституційними обмеженнями щодо оцінювання

реального рівня доходів населення та недостатнім розвитком механізмів їх верифікації. Це призвело до формування надмірно широкого кола отримувачів соціальної допомоги, посилення ефекту розпорошення бюджетних ресурсів і, як наслідок, зниження фінансової ефективності соціальних видатків, оскільки значна їх частина спрямовувалася без належного урахування фактичної потреби. За таких умов діюча модель соціального забезпечення характеризується структурною неузгодженістю та потребує трансформації у напрямі посилення адресності, удосконалення інструментів таргетування та раціоналізації фінансового забезпечення соціальних трансфертів [4].

При цьому, ефективність бюджетних видатків є ключовою передумовою забезпечення стійкості державних фінансів та досягнення соціально-економічного розвитку, особливо в умовах трансформаційних і кризових процесів [5]. Бюджетна політика виступає визначальним інструментом управління соціальними процесами, забезпечуючи баланс між обсягами бюджетних ресурсів і результатами їх використання, а також сприяючи підвищенню якості публічних послуг і рівня добробуту населення.

З метою поглиблення аналітичного розуміння внутрішньої архітектури соціальних видатків доцільним є дослідження їх структури за окремими напрямками соціального захисту. З огляду на відмінності у принципах призначення, механізмах фінансування та очікуваній результативності використання

бюджетних ресурсів, у межах дослідження соціальні трансферти поділено на категоріальні та адресні, що дає змогу здійснити порівняльне оцінювання їх фінансової ефективності та виявити структурні особливості їх впливу на загальний обсяг соціальних видатків [6].

Відповідно до даних наведених у табл. 1, ідентифіковано динаміку фінансування категоріальних та адресних соціальних трансфертів у складі видатків Зведеного бюджету України у 2018–2025 рр., що створює підґрунтя для подальшого економіко-математичного моделювання їх впливу на загальний обсяг соціальних видатків.

Аналіз даних таблиці 1 свідчить про суттєву диференціацію динаміки фінансування соціальних трансфертів залежно від їх виду та функціонального призначення. У структурі бюджетних видатків домінуюче місце посідають категоріальні трансферти, передусім видатки на соціальний захист пенсіонерів, які формують основну частину соціальних видатків і характеризуються стійкою тенденцією до зростання у досліджуваному періоді. Водночас окремі складові категоріальних трансфертів демонструють значну волатильність, зокрема видатки на соціальний захист інших категорій населення та осіб у разі непрацездатності, що свідчить про їх чутливість до кризових та трансформаційних процесів. Адресні соціальні трансферти характеризуються меншою питомою вагою у загальній структурі видатків, однак демонструють більш виражену варіативність та поступове

Таблиця 1

Фінансування соціального захисту та соціального забезпечення у архітектурі бюджетних видатків України, млрд грн

Найменування	Вид*	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Соціальний захист на випадок непрацездатності	К	16,11	78,71	4,05	7,37	4,33	6,27	8,82	11,19
Соціальний захист пенсіонерів	К	157,94	191,23	212,33	211,95	244,04	286,09	288,03	255,28
Соціальний захист ветеранів війни та праці	А	10,23	9,86	2,42	2,33	2,05	2,99	5,51	10,06
Соціальний захист сім'ї, дітей та молоді	А	41,88	44,09	2,18	2,9	2,16	27,31	27,16	30,28
Соціальний захист безробітних	К	0,15	0,19	6,74	1,89	0,68	0,26	0,48	0,46
Допомога у вирішенні житлового питання	А	69,23	41,89	39,41	51,37	35,13	19,68	61,44	75,29
Соціальний захист інших категорій населення	К	9,25	10,19	73,49	81,85	156,22	156,59	110,94	110,42

* Вид соціальних трансфертів: А – адресні, К – категоріальні.

Джерело: складено за даними [7]

посилення ролі у післякризовий період. Зокрема, видатки на вирішення житлового питання та підтримку сімей, дітей і молоді мають тенденцію до зростання, що відображає поступову переорієнтацію бюджетної політики на більш таргетовану підтримку населення.

З огляду на зазначене, доцільним є застосування економіко-математичного інструментарію для моделювання фінансової ефективності бюджетних видатків, що дозволяє формалізувати вплив категоріальних і адресних трансфертів на динаміку соціальних видатків та ідентифікувати ключові фактори їх формування.

З метою кількісного оцінювання впливу різних складових соціальних трансфертів на загальний обсяг видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення (Y) побудовано економіко-математичні моделі для двох груп факторів – категоріальних та адресних.

На першому етапі дослідження розглянуто залежність видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення (Y) і категоріальних трансфертів: соціальний захист на випадок непрацездатності (X_1), соціальний захист пенсіонерів (X_2), соціальний захист безробітних (X_3), соціальний захист інших категорій населення (X_4).

Коефіцієнти кореляції між Y та змінними X_i ($i = 1, 2, 3, 4$) вказують на сильний додатній зв'язок між Y та X_2 (0,95); Y та X_4 (0,84). У той же час між категоріальними змінними X_1 та X_4 існує помірна від'ємна кореляція (-0,63), що вказує на існування явища мультиколінеарності. Це підтверджує, що категоріальні видатки мають складну внутрішню структуру взаємозалежностей (табл. 2).

Для формалізації зазначених залежностей побудовано багатофакторну регресійну модель:

$$Y = \alpha_0 + \alpha_1 X_1 + \alpha_2 X_2 + \alpha_3 X_3 + \alpha_4 X_4 + \varepsilon,$$

де α_i коефіцієнти моделі, ε – випадкова складова.

Коефіцієнт детермінації (R^2) 0,96 вказує на те, що модель майже повністю пояснює залежність загальних видатків від категоріальних змінних, причому оскільки F -статистика дорівнює 16,99, то модель є статистично значущою для прийняття рішень.

Методом найменших квадратів (OLS) оцінили вплив факторів X_1 (непрацездатність), X_2 (пенсіонери), X_3 (безробітні) та X_4 (інші категорії) на видатки Y .

За результатами аналізу отримано наступне рівняння:

$$Y = 46,13 - 0,69X_1 + 1,75X_2 - 10X_3 - 0,07X_4,$$

де:

- Intercept (46,13) – базовий рівень видатків без впливу обраних факторів;
- $-0,69 (X_1)$ – збільшення видатків на непрацездатність приводить до зменшення Y ;
- $1,75 (X_2)$ – збільшення на одиницю на пенсіонерів приводить до збільшення на 1,75 загальних видатків Y ;
- $-10 (X_3)$ – показник, що вказує на зворотну залежність, тобто збільшення на одиницю на безробітних зумовлює зменшення на 10 одиниць загальних видатків;
- $-0,07 (X_4)$ – фактор інших категорій має мінімальний, але стабільний зворотній вплив на видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення (Y).

Результати оцінювання параметрів регресійної моделі категоріальних трансфертів обчислено та відображено в табл. 3.

Таким чином, найбільш вагомим фактором є соціальний захист пенсіонерів – кожен мільярд, вкладений у цю категорію, призводить до мультиплікативного зростання загальних соціальних видатків; вкладення на безробітних демонструє аномально високий від'ємний коефіцієнт, що може бути пов'язано з перерозподілом ресурсів на користь інших програм у періоди криз.

Оскільки динаміка видатків має чітку висхідну тенденцію, то на основі побудованої моделі можна одержати прогнозні

Таблиця 2

Основні статистичні характеристики регресійної моделі категоріальних соціальних трансфертів

№	Показник	Значення
1	Множинний коефіцієнт кореляції (Multiple R)	0,98
2	Коефіцієнт детермінації (R^2)	0,96
3	Скоригований коефіцієнт детермінації (Adjusted R^2)	0,90
4	Стандартна похибка (Standard Error)	28,96
5	Кількість спостережень (Observations)	8,00
6	F-статистика (F-statistic)	16,99

Джерело: складено за даними [8, 9]

Таблиця 3

Результати оцінювання параметрів регресійної моделі категоріальних трансфертів

Показник	Коефіцієнт	Стандартна похибка	t-статистика	P-значення	Нижня межа 95%	Верхня межа 95%
Intercept	46,13	85,94	0,54	0,63	-227,37	319,62
Соціальний захист на випадок непрацевдатності (X1)	-0,69	0,65	-1,07	0,36	-2,75	1,37
Соціальний захист пенсіонерів (X2)	1,75	0,50	3,51	0,04	0,16	3,34
Соціальний захист безробітних (X3)	-10,00	5,41	-1,85	0,16	-27,20	7,21
Соціальний захист інших категорій населення (X4)	-0,07	0,47	-0,14	0,90	-1,57	1,44

Джерело: складено за даними [7, 8, 9]

значення на 2026–2028 роки, які передбачають збереження поточної соціальної політики та поступову індексацію виплат: 2026 – 581,26 млрд грн; 2027 – 617,34 млрд грн; 2028 – 653,41 млрд грн (рис. 1).

Графік наочно демонструє, що попри коливання окремих показників X_1 , X_3 , загальна динаміка соціальних видатків зростатиме, що корелює з видатками на пенсіонерів X_2 .

Розглянемо залежність видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення (Y) і адресних трансфертів: соціальний захист ветеранів війни та праці (X_5), соціальний захист сім'ї, дітей та молоді (X_6), допомога у вирішенні житлового питання (X_7), що візуалізовано в табл. 4.

Коефіцієнт детермінації (R^2) вказує, що модель пояснює лише 19,7% варіації

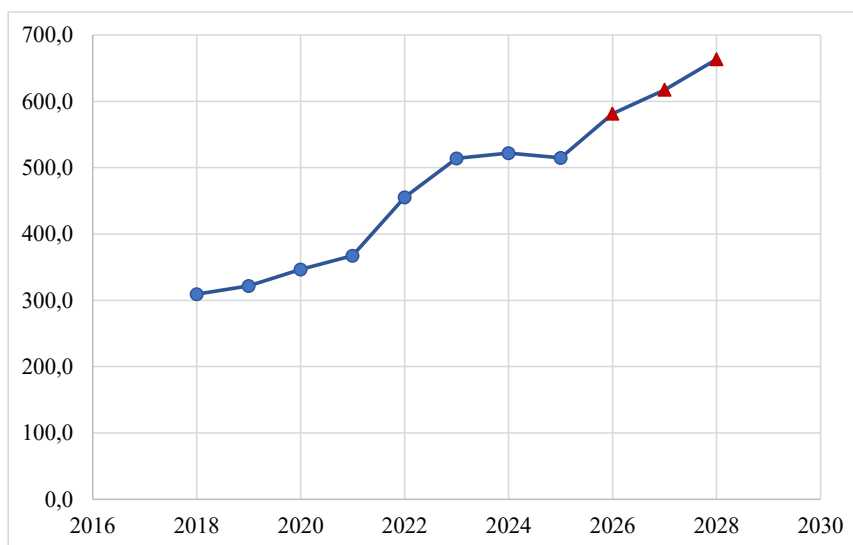

Рис. 1. Динаміка та прогноз видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення, млрд грн

Джерело: складено за даними [7, 9]

Таблиця 4

Основні статистичні характеристики регресійної моделі адресних соціальних трансфертів

№	Показник	Значення
1	Множинний коефіцієнт кореляції (Multiple R)	0,44
2	Коефіцієнт детермінації (R^2)	0,20
3	Скоригований коефіцієнт детермінації (Adjusted R^2)	-0,405
4	Стандартна похибка (Standard Error)	109,3
5	Кількість спостережень (Observations)	8,00
6	F-статистика (F-statistic)	0,33

Джерело: складено за даними [8, 9]

загальних видатків, що свідчить про низьку пояснювальну здатність моделі та наявність структурної неузгодженості між адресними видатками і загальним обсягом соціального фінансування [10]. На відміну від категоріальних трансфертів, адресні видатки не формують стабільної залежності з загальним обсягом соціальних витрат.

Рівняння регресії має вигляд:

$$Y = 362,15 - 35,85 X_5 + 5,29X_6 + 2,90X_7,$$

де:

- $-35,85 (X_5)$ – кожен мільярд видатків на ветеранів згідно моделі приводить до зниження загальних витрат Y на 35,85;
- $5,29(X_6)$ – збільшення витрат на сім'ї та дітей на 1 млрд грн веде до зростання Y на 5,29 млрд грн;
- $2,90 (X_7)$ – кожна одиниця, виділена на житлові питання, вимагає додаткових 2,90 одиниць загального бюджету соціального захисту.

Отримані результати підтверджують структурну асиметрію між категоріальними та адресними соціальними трансфертами, що проявляється у високій інерційності перших та недостатній інтегрованості других у систему формування соціальних видатків [11].

Таким чином, узагальнення отриманих результатів дозволяє сформулювати науково обґрунтовану гіпотезу щодо трансформації підходів до фінансового забезпечення соціальної політики в Україні. Зокрема, можна висунути припущення, що в умовах обмеженості бюджетних ресурсів та зростання соціально-економічних викликів підвищення фінансової ефективності бюджетних видатків досягається за рахунок посилення ролі адресних соціальних трансфертів порівняно з категоріальними.

Така гіпотеза базується на тому, що адресний підхід, на відміну від категоріального, забезпечує більш точне спрямування фінансових ресурсів на домогосподарства, які дійсно потребують підтримки, що мінімізує ефект «розпорошення» бюджетних коштів та підвищує їх результативність.

Водночас посилення адресності соціальних трансфертів узгоджується з концепцією фінансової інклюзії, оскільки сприяє розширенню доступу вразливих верств населення до фінансових ресурсів і соціальних послуг, підвищуючи рівень їх соціально-економічної інтеграції [12].

У міжнародному науковому просторі часто акцентується, що ефективність системи соціального захисту значною мірою залежить від якості таргетування соціальних виплат

і ступеня їх відповідності реальним потребам населення. Зокрема, результати сучасних метааналітичних досліджень свідчать, що грошові трансферти, зокрема адресні, мають статистично значущий позитивний вплив на добробут домогосподарств та зниження рівня бідності [13]. Водночас узагальнення результатів понад 115 емпіричних досліджень підтверджує, що такі трансферти є ефективним інструментом зниження бідності та підвищення добробуту домогосподарств, за умов належного моніторингу їх цільового спрямування та оцінювання результативності [14]. Це, у свою чергу, визначає пріоритетність розвитку інструментів адресного фінансування у системі бюджетної політики, орієнтованої на підвищення ефективності використання публічних ресурсів.

Разом з тим результати проведеного економіко-математичного моделювання свідчать про те, що в сучасній архітектоніці бюджетних видатків України саме категоріальні трансферти формують основний обсяг соціальних витрат та демонструють високий рівень статистичної узгодженості із загальним обсягом видатків. Натомість адресні трансферти не забезпечують належної пояснювальної здатності моделі, що може бути наслідком їх недостатньої інтегрованості у систему бюджетного планування та обмеженої частки у структурі фінансування.

Висновки. Проведене дослідження дозволило сформулювати низку теоретичних і практико-орієнтованих висновків щодо фінансової ефективності бюджетних видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення в Україні.

По-перше, встановлено, що сучасна архітектоніка соціальних видатків характеризується домінуванням категоріальних соціальних трансфертів, які формують основний обсяг бюджетного фінансування та демонструють високий рівень статистичної узгодженості із загальним обсягом видатків. Побудована багатофакторна регресійна модель засвідчила значну пояснювальну здатність ($R^2 = 0,96$), що свідчить про системний характер впливу категоріальних складових на формування соціальних витрат.

По-друге, результати моделювання адресних соціальних трансфертів засвідчили їх низьку пояснювальну здатність ($R^2 = 0,20$) та статистичну незначущість у межах побудованої моделі, що вказує на їх обмежену інтегрованість у процес формування загального обсягу соціальних видатків. Така ситуація свідчить про структурну диспропорцію у системі бюджетного фінансування соціальної

сфери, за якої більш ефективні за своєю природою адресні інструменти не відіграють визначальної ролі.

По-третє, виявлена невідповідність між теоретично обґрунтованою вищою ефективністю адресних трансфертів та фактичною домінантою категоріального підходу в бюджетній практиці України підтверджує необхідність трансформації підходів до формування соціальної політики. У цьому контексті обґрунтовано гіпотезу про пріоритетність адресних соціальних трансфертів як більш результативного інструменту цільового використання бюджетних ресурсів.

По-четверте, доведено, що застосування економіко-математичного інструментарію, зокрема кореляційно-регресійного аналізу, є ефективним засобом формалізації взаємозв'язків між складовими соціальних видатків, оцінювання їх впливу на загальний обсяг фінансування та формування прогнозних сценаріїв розвитку соціальної сфери.

У практичному вимірі результати дослідження дозволяють сформулювати такі ключові напрями вдосконалення бюджетної політики у сфері соціального захисту:

– поступова трансформація структури соціальних видатків у напрямі збільшення

частки адресних трансфертів із одночасним переглядом обсягів категоріальних виплат;

– удосконалення системи ідентифікації та верифікації отримувачів соціальної допомоги, що забезпечить підвищення точності таргетування бюджетних ресурсів;

– інституціоналізація системи моніторингу та оцінювання ефективності соціальних трансфертів на основі кількісних індикаторів результативності;

– інтеграція економіко-математичних моделей у процес бюджетного планування, що дозволить підвищити обґрунтованість управлінських рішень щодо розподілу фінансових ресурсів;

– узгодження соціальної політики з принципами раціонального фінансового управління, що передбачає орієнтацію на ефективність, результативність та економність використання бюджетних коштів.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з поглибленням оцінювання фінансової ефективності соціальних трансфертів на основі застосування Байєсівської стохастичної моделі соціальних ризиків, що дозволить враховувати невизначеність параметрів, підвищити точність оцінок та забезпечити більш обґрунтоване формування управлінських рішень у сфері бюджетної політики.

Бібліографічний список

1. Kerimov P., Shapoval Y. Relationship between income inequality, social transfers, poverty and employment in Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*. 2024. Vol. 22, Issue 2. P. 313–325.
2. Coady D., Grosh M., Hoddinott J. Targeting of transfers in developing countries: Review of lessons and experience. *The World Bank Research Observer*. 2004. Vol. 19, Issue 1. P. 61–85.
3. Bastagli F., Hagen-Zanker J., Harman L. et al. Cash transfers: what does the evidence say? A rigorous review of programme impact and of the role of design and implementation features. Overseas Development Institute Working Paper. 2016. No. 425. URL: <https://media.odi.org/documents/11316.pdf>
4. Лібанова Е. М. Бідність населення України: методологія, методика та практика аналізу. Умань : Видавець «Сочінський М.М.», 2020. 456 с.
5. Чугунов І. Я. Фінансово-бюджетна політика як складова резильєнтності державних фінансів та соціально-економічного розвитку країни. *Демографія та соціальна економіка*. 2024. № 4. С. 113–127.
6. Булавинець О. В. Бюджетне забезпечення адресних соціальних трансфертів: інституційна трансформація та тенденції розвитку. *Економічний аналіз*. 2025. Вип. 4. С. 395–405.
7. Open Budget. Державний вебпортал бюджету для громадян. Доходи. URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes>
8. Wooldridge J. M. *Introductory Econometrics: A Modern Approach*. 7th ed. Boston: Cengage Learning, 2020. 912 p.
9. Оцінка ефективності бюджетних програм. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/ocinka-efektivnosti-bjudzhetnih-program>
10. Булавинець В. М. Оцінювання ефективності видатків місцевих бюджетів соціально-го призначення: теоретичні аспекти. *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. 2012. № 2. С. 33–38.
11. Ваолевська Л. А., Мищак І. М. Реалізація принципу ефективності та результативності у сфері публічних фінансів: український досвід та міжнародні стандарти. *Інформація і право*. 2025. № 3 (54). С. 236–246.
12. Desyatnyuk O., Krysovaty A., Ptashchenko O., Kyrylenko O. Enhancing financial inclusivity and accessibility of financial services through digital technologies. *Journal of Interdisciplinary Research*. 2024. Vol. 14, Issue 1 (Special Issue XLII). P. 65–70.

13. Crosta T., Karlan D., Ong F., Rüschenpöhler J., Udry C. R. Unconditional cash transfers: A Bayesian meta-analysis of randomized evaluations in low and middle income countries. NBER Working Paper. 2025. No. 32779. URL: <https://ideas.repec.org/e/c/pka56.html>
14. World Bank. Poverty. 2024. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/poverty>

References

1. Kerimov, P., & Shapoval, Y. (2024). Relationship between income inequality, social transfers, poverty and employment in Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*, no. 22, is. 2, pp. 313–325.
2. Coady, D., Grosh, M., & Hoddinott, J. (2004). Targeting of transfers in developing countries: Review of lessons and experience. *The World Bank Research Observer*, no. 19 (1), pp. 61–85. Available at: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/464231468779449856/pdf/302300PAPER0Targeting0of0transfers.pdf>
3. Bastagli, F., Hagen-Zanker, J., Harman, L., Barca, V., Sturge, G., Schmidt, T., & Pellerano, L. (2016). Cash transfers: What does the evidence say? A rigorous review of programme impact and of the role of design and implementation features. *Overseas Development Institute Working Paper*, no. 425. Available at: <https://media.odi.org/documents/11316.pdf>
4. Libanova, E. M. (2020). Bidnist naseleennia Ukrainy: metodolohiia, metodyka ta praktyka analizu [Poverty of the population of Ukraine: methodology, methods and practice of analysis]. Uman: Sochinskyi M.M.
5. Chugunov, I. Ya. (2024). Finansovo-biudzhetna polityka yak skladova rezylientnosti derzhavnykh finansiv ta sotsialno-ekonomichnoho rozvytku krainy [Financial and budgetary policy as a component of the resilience of public finances and socio-economic development]. *Demography and Social Economy*, no. 4, pp. 113–127.
6. Bulavynets, O. V. (2025). Biudzhetne zabezpechennia adresnykh sotsialnykh transferiv: instytutsiina transformatsiia ta tendentsii rozvytku [Budget support of targeted social transfers: institutional transformation and development trends]. *Economic Analysis*, no. 4, pp. 395–405. Available at: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/6522>
7. Open Budget. (2025). State web portal of the budget for citizens. Revenues. Available at: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes>
8. Wooldridge, J. M. (2020). *Introductory econometrics: A modern approach* (7th ed.). Boston: Cengage Learning.
9. Ministry of Finance of Ukraine. (2025). Evaluation of budget programs efficiency. Available at: <https://mof.gov.ua/uk/ocinka-efektivnosti-bjudzhetnih-program>
10. Bulavynets, V. M. (2012). Otsiniuvannia efektyvnosti vydatyv mistsevykh biudzhetyv sotsialnoho pryznachennia: teoretychni aspekty [Evaluation of the efficiency of local budget expenditures of social purpose: theoretical aspects]. *Scientific Bulletin: Finance, Banking, Investments*, no. 2, pp. 33–38.
11. Vaolevska, L. A., & Myshchak, I. M. (2025). Realizatsiia pryntsyphu efektyvnosti ta rezultatyvnosti u sferi publichnykh finansiv: ukraïnskyi dosvid ta mizhnarodni standarty [Implementation of the principle of efficiency and effectiveness in public finance: Ukrainian experience and international standards]. *Information and Law*, no. 3 (54), pp. 236–246. DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2025.3\(54\).340569](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2025.3(54).340569)
12. Desyatnyuk, O., Krysovaty, A., Ptashchenko, O., & Kyrylenko, O. (2024). Enhancing financial inclusivity and accessibility of financial services through digital technologies. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, no. 14, is. 1 (special issue XLII), pp. 65–70. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11870944>
13. Crosta, T., Karlan, D., Ong, F., Rüschenpöhler, J., & Udry, C. R. (2025). Unconditional cash transfers: A Bayesian meta-analysis of randomized evaluations in low and middle income countries. NBER Working Paper, no. 32779. Available at: <https://ideas.repec.org/e/c/pka56.html>
14. World Bank. (2024). Poverty. Available at: <https://www.worldbank.org/en/topic/poverty>

Oleksandr Bulavynets

PhD, Doctoral student of S. I. Yuriy Department of Finance,
West Ukrainian National University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-8695-5644>

MODELING THE FINANCIAL EFFICIENCY OF BUDGET EXPENDITURES IN THE CONTEXT OF CATEGORICAL AND TARGETED SOCIAL TRANSFERS

The article examines the financial efficiency of budget expenditures on social protection and social security in Ukraine in the context of combining categorical and targeted approaches to social transfers. The relevance of the study is determined by the growing volume of social expenditures under conditions of limited budget resources and the need to improve their efficiency. The purpose of the research is to model the financial efficiency of budget expenditures in the context of categorical and targeted social transfers and to substantiate directions for their

optimization. The methodological basis of the study is formed by economic and mathematical methods, in particular correlation and regression analysis, which is applied to assess the impact of social transfer components on the formation of total budget expenditures and to determine their financial efficiency. The results indicate that categorical social transfers play a dominant role in shaping total social expenditures and demonstrate a high level of consistency with them. In contrast, targeted transfers show limited integration into the budget financing system, indicating structural imbalances in the allocation of financial resources. A discrepancy between the theoretically higher efficiency of targeted transfers and the actual dominance of categorical payments has been identified. Directions for increasing the financial efficiency of budget expenditures in the context of social transfers are proposed, taking into account the realities of the war economy, among which the priority is the gradual transformation of the structure of social expenditures in the direction of increasing the share of targeted transfers. The scientific novelty lies in the development of approaches to assessing the financial efficiency of social transfers based on econometric modeling and in substantiating the priority of targeted transfers as a more effective instrument of budget policy. The practical significance of the results lies in their applicability for optimizing the structure of social expenditures, improving targeting mechanisms, and increasing the efficiency of public resource allocation.

Keywords: public finance, budget policy, social expenditures, targeted and categorical transfers, financial efficiency, econometric modeling, sustainable development.

Дата надходження статті: 25.02.2026

Дата прийняття статті: 17.03.2026

Дата публікації статті: 11.05.2026